

ความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติในประเทศไทย

ช่องว่างทางกฎหมาย การตีตรา การกีดกันจากการทำงานและบริการ และอุปสรรคในการเข้าถึงความยุติธรรม

บทประเมินโดยสังเขปว่าด้วยการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะจากการทบทวนรอบที่ 3

***ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติที่ครอบคลุม** ซึ่งห้ามการเลือกปฏิบัติทางตรง ทางอ้อม และที่ทับซ้อนกัน ทั้งในชีวิตสาธารณะและเอกชน หรือจัดให้มีการเยียวยาที่เข้าถึงได้และเป็นอิสระ ในการทบทวนรอบที่ 3 ประเทศไทยรับไว้พิจารณาข้อเสนอแนะให้ต่อต้านการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงและเด็ก และด้วยเหตุแห่งวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ (51.45–51.46) ขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ (51.51) ทบทวนข้อจำกัดในกฎหมายความเท่าเทียมทางเพศ (51.135 และ 51.148) และห้ามการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความพิการโดยไม่มีข้อยกเว้น พร้อมส่งเสริมการศึกษาแบบเรียนรวม (51.169 และ 51.178) ตลอดจนขยายการเข้าถึงบริการอนามัยเจริญพันธุ์สำหรับแรงงานข้ามชาติและการศึกษาสำหรับเด็กข้ามชาติ (51.116 และ 51.126) **อย่างไรก็ตาม หลักประกันความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญยังมิได้แปรเปลี่ยนเป็นการเยียวยาที่เข้าถึงได้ในทุกภาคส่วน** MovED และภาคีได้บันทึกการกีดกันด้วยเหตุแห่งสถานะการติดเชื้อเอชไอวี ความพิการ การตั้งครรภ์ สัญชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจ และสถานะทางทะเบียนราษฎร

มีความก้าวหน้าทางนิติบัญญัติ แต่การคุ้มครองยังไม่สมบูรณ์ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 ทำให้การสมรสเท่าเทียมมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2568 ร่างพระราชบัญญัติขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลผ่านการรับฟังความคิดเห็นในรัฐสภาระหว่างวันที่ 30 เมษายนถึง 30 พฤษภาคม 2569 แต่**ยังไม่มีการประกาศใช้กฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติที่ครอบคลุม** เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2569 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งเสนอให้มีนิยามการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความพิการทั้งทางตรงและทางอ้อม และจัดตั้งคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาข้อร้องเรียน สั่งคุ้มครองชั่วคราว และให้การเยียวยา การปฏิรูปด้านคนพิการนี้ยังคงเป็นร่าง และต้องผ่านการตรวจพิจารณาทางกฎหมายและการพิจารณาของรัฐสภา

จากการประเมินสถานการณ์โดยองค์กรผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง พบว่าพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีและการตอบรับข้อเสนอแนะของรัฐบาลไทยจากการทบทวนรอบที่ 3 ได้รับการปฏิบัติเพียงบางส่วน **กฎหมายที่มีอยู่ กฎระเบียบที่เลือกปฏิบัติ และช่องว่างในการบังคับใช้ ยังคงเปิดช่องให้เกิดการกีดกันจากการทำงาน การศึกษา บริการสุขภาพ บริการทางการเงิน และความยุติธรรม** หลักฐานจากชุมชนแสดงให้เห็นว่าเหตุใดการปฏิรูปกฎหมายจึงต้องจัดการทั้งกฎเกณฑ์ที่ไม่เท่าเทียมและอุปสรรคในทางปฏิบัติไปพร้อมกัน

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

ความท้าทายที่ 1: ไม่มีกฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติที่ครอบคลุม และการคุ้มครองจากการเลือกปฏิบัติที่ทับซ้อนกันยังไม่เพียงพอ

การคุ้มครองทางกฎหมายที่กระจัดกระจาย มาตรา 27 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ห้ามการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุต่าง ๆ รวมถึงเชื้อชาติ เพศ ความพิการ และสุขภาพ และบัญญัติโดยชัดแจ้งให้ใช้มาตรการที่ขจัดอุปสรรคต่อการใช้สิทธิอย่างเท่าเทียมได้ อย่างไรก็ตาม **ประเทศไทยยังคงไม่มีกฎหมายที่ครอบคลุมการเลือกปฏิบัติทางตรง ทางอ้อม และที่ทับซ้อนกัน ทั้งในชีวิตสาธารณะและเอกชน พร้อมการเยียวยาที่เข้าถึงได้และเป็นอิสระ** การคุ้มครองที่มีอยู่จึงแตกต่างกันไปตามเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติและตามภาคส่วน

ร่างพระราชบัญญัติขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลอยู่ระหว่างการจัดทำมาตั้งแต่ปี 2560 แต่ยังไม่มีผลบังคับใช้ โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ร่างดังกล่าวเปิดรับฟังความคิดเห็นในรัฐสภาเมื่อเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม 2569 **เกือบหนึ่งทศวรรษหลังเริ่มยกร่าง ประเทศไทยก็ยังคงไม่มีกฎหมายกลางที่ห้ามการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล**

เอกสารสรุปข้อเท็จจริง UPR ฉบับนี้จัดทำโดย **เครือข่ายประชาชนขจัดการเลือกปฏิบัติ (MovED), สมาคมสายใยครอบครัว, สหภาพไรเดอร์ (Freedom Rider Union), มูลนิธิเพื่อสิทธิความหลากหลาย (FAIR), เครือข่ายสุขภาพผู้หญิงภาคกลาง, เครือข่ายเพื่อสิทธิแรงงานข้ามชาติ, สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย (RSAT), มูลนิธิทำทาง, สถาบันเพื่อการวิจัยและนวัตกรรมด้านเอชไอวี (IHRI), สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.), กลุ่มรุ่งอรุณสีรุ้ง (Rainbow Sunrise Group), นอนไบนารี ประเทศไทย (Non-Binary Thailand), ศิริศักดิ์ โชยเทศ, เชียงใหม่ไพรด์ (Chiang Mai Pride), มูลนิธิมนุษยะ, ภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคมไทยเพื่อกระบวนการ UPR และกลไกสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ**

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต

ความท้าทายที่ 1: ไม่มีกฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติที่ครอบคลุม และการคุ้มครองจากการเลือกปฏิบัติที่ทับซ้อนกันยังไม่เพียงพอ

ข้อยกเว้นในกฎหมายความเท่าเทียมทางเพศ มาตรา 17 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 **ยกเว้นการกระทำที่อ้างหลักศาสนาหรือความมั่นคงของชาติออกจากนิยามการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศโดยไม่เป็นธรรม** ข้อยกเว้นที่กว้างขวางนี้อาจทำให้ผู้หญิงจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง ผู้หญิงชายขอบ และบุคคล LGBTIQ+ ไม่มีการเยียวยาที่มีประสิทธิผล รวมถึงเมื่อการเลือกปฏิบัติทับซ้อนกับความพิการหรือสถานะอื่น

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มีช่องโหว่ที่เปิดให้บริษัทจ่ายเงินเข้ากองทุนที่รัฐบริหารจัดการ หรือให้การสนับสนุนทางอ้อมรูปแบบอื่น แทนการจ้างคนพิการ โดยไม่มีบทลงโทษใด ๆ และในกรณีที่มีการจ้างคนพิการจริง คนพิการกลับได้รับค่าจ้างเพียงครึ่งเดียวและไม่ต้องมารายงานตัวทำงาน (ดูข้อมูลและกรณีเพิ่มเติมในเอกสารข้อมูล UPR ว่าด้วยสิทธิของคนพิการ)

ภาคประชาสังคมยื่นร่างพระราชบัญญัติขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลฉบับประชาชนต่อรัฐสภา เครือข่ายภาคประชาสังคมกว่า 10 เครือข่าย ซึ่งเป็นตัวแทนของคนพิการ ผู้อยู่ร่วมกับเอชไอวี ชุมชน LGBTQ+ กลุ่มชาติพันธุ์ พนักงานบริการ เด็กและเยาวชน ผู้หญิง แรงงาน และผู้สูงอายุ ร่วมยื่นรายชื่อผู้สนับสนุน 12,116 รายชื่อ เพื่อผลักดันกฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติที่ครอบคลุมทุกกลุ่ม

แหล่งที่มา: The Active / ไทยพีบีเอส (24 พฤศจิกายน 2564)

ภาคประชาสังคมเรียกร้องการเยียวยาที่บังคับได้ MovED และเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคม **103 องค์กร** เรียกร้องให้มีกฎหมายที่ครอบคลุมทุกเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติ รวมถึงการเลือกปฏิบัติที่ทับซ้อนกัน พร้อมกลไกร้องเรียนที่เป็นอิสระ การคุ้มครอง การเยียวยา และหน้าที่เชิงบวกของรัฐ

นักรณรงค์เพื่อสิทธิคนพิการเข้าร่วมกิจกรรมจำลองประสบการณ์การใช้ชีวิตของคนพิการ ณ ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระพุทธมณฑล เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอุปสรรคและความท้าทายที่ชุมชนคนพิการต้องเผชิญ

แหล่งที่มา: พีรพล บุญญเกียรติ / HaRDstories (ธันวาคม 2567)

ร่างแก้ไขกฎหมายคนพิการยังไม่แล้วเสร็จ เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2569 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการร่างแก้ไขเพิ่มเติมที่จะ**บรรจุบุคคลออทิสติกไว้ในนิยามคนพิการตามกฎหมาย และจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาข้อร้องเรียนการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความพิการทั้งทางตรงและทางอ้อม** พร้อมอำนาจที่เสนอไว้ในการสั่งคุ้มครองชั่วคราวและชดเชยค่าเสียหาย **ร่างดังกล่าวยังไม่ได้ประกาศใช้ การเยียวยาเหล่านี้จึงยังไม่มีอยู่จริง** ทั้งนี้ การคุ้มครองเฉพาะด้านคนพิการยังจำเป็นต้องอยู่ควบคู่กับกฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติที่ครอบคลุมทุกกลุ่ม

ความท้าทายที่ 2: การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเอชไอวีและความพิการในการจ้างงาน การศึกษา และบริการที่จำเป็น

การกีดกันออกจากราชการตำรวจโดยชัดแจ้ง กฎ ก.ตร. ว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของการเป็นข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2566 **บัญชีแนบท้าย ข้อ 11.8.5 ระบุ "โรคเอดส์และ/หรือการติดเชื้อเอชไอวี" เป็นลักษณะต้องห้าม** คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้เรียกร้องให้แก้ไขเมื่อปี 2567 และเครือข่ายผู้อยู่ร่วมกับเอชไอวีได้ย้ำข้อเรียกร้องดังกล่าวอีกครั้งเมื่อเดือนมีนาคม 2569

การตรวจคัดกรองในที่ทำงานและการตีตราทางการแพทย์ กรณีที่บันทึกไว้แสดงให้เห็นว่า**การเปิดเผยหรือการใช้สถานะการติดเชื้อเอชไอวีโดยไม่จำเป็นในการตรวจคัดกรองทางการแพทย์ สามารถทำให้ผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนไม่ได้งานหรือทำให้ลูกจ้างที่ทำงานอยู่ต้องตกงาน** สมาคมสายใยครอบครัวยังรายงานว่าคนพิการทางจิตสังคมเผชิญการกีดกันในการรับเข้าทำงานและอุปสรรคในการรับบริการ ในจุดที่กระบวนการกำหนดให้ต้องมีการส่งต่อจากโรงพยาบาลและใบรับรองทางจิตเวช

ทำงานเจ็ดปีแล้วถูกเลิกจ้าง MovED บันทึกกรณีลูกจ้าง LGBTQ+ ที่**ถูกสั่งพักงานและถูกเลิกจ้างโดยปริยายหลังนายจ้างทราบสถานะการติดเชื้อเอชไอวี ภายหลังทำงานกับบริษัทมา 7 ปี** กรณีนี้เป็นการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งสถานะสุขภาพต่อบุคคลซึ่งเป็น LGBTQ+ ด้วย โดยเหตุผลการเลิกจ้างที่รายงานคือการเปิดเผยสถานะการติดเชื้อเอชไอวี

ผู้สมัครที่มีคุณสมบัติครบถ้วนถูกปฏิเสธหลังการตรวจสุขภาพ ผู้หญิงคนหนึ่ง**ผ่านการประเมินคุณสมบัติ การสอบ และการสัมภาษณ์** สำหรับตำแหน่งลูกจ้างชั่วคราวในหน่วยงานของรัฐ แต่**ได้รับแจ้งว่าไม่ผ่านการตรวจสุขภาพเพราะอยู่ร่วมกับเอชไอวี** และถูกปฏิเสธการจ้างงาน

ความพิการทางจิตสังคมถูกใช้เป็นเหตุตัดสิทธิ บุคคลที่มีภาวะไบโพลาร์รายงานว่า**นายจ้างปฏิเสธผู้สมัครที่อยู่ใน "ประเภทที่ 4" ของความพิการ** และภายหลังทราบถึงภาวะของบุคคลนั้น นายจ้างได้เลิกจ้างเขาภายหลังการกลั่นแกล้งและแรงกดดันในที่ทำงาน

เอกสารสรุปข้อเท็จจริง UPR ฉบับนี้จัดทำโดย **เครือข่ายประชาชนขจัดการเลือกปฏิบัติ (MovED), สมาคมสายใยครอบครัว, สหภาพไรเดอร์ (Freedom Rider Union), มูลนิธิเพื่อสิทธิความหลากหลาย (FAIR), เครือข่ายสุขภาพผู้หญิงภาคกลาง, เครือข่ายเพื่อสิทธิแรงงานข้ามชาติ, สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย (RSAT), มูลนิธิทำทาง, สถาบันเพื่อการวิจัยและนวัตกรรมด้านเอชไอวี (IHRI), สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.), กลุ่มรุ่งอรุณสีรุ้ง (Rainbow Sunrise Group), นอนไบนารี ประเทศไทย (Non-Binary Thailand), ศิริศักดิ์ โชยเทศ, เชียงใหม่ไพรด์ (Chiang Mai Pride), มูลนิธิมนุษยะ, ภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคมไทยเพื่อกระบวนการ UPR และกลไกสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ**

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

อุปสรรคในการเข้าถึงโรงเรียนและบริการทางการเงิน การเลือกปฏิบัติยังส่งผลต่อการเข้าถึงการศึกษาและบริการในชีวิตประจำวัน **เด็กที่อยู่ร่วมกับเอชไอวีและไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรถูกปฏิเสธการรับเข้าเรียน ขณะที่ข้อกำหนดการใช้ระบบจดจำใบหน้าซึ่งเข้าถึงไม่ได้ ทำให้ลูกค้าตาบอดไม่สามารถใช้แอปพลิเคชันธนาคารได้**

การเข้าถึงบริการทางการเงินและบริการสุขภาพจิต ข้อกำหนดเรื่องระบบจดจำใบหน้าโดยไม่มีทางเลือกอื่นที่ใช้งานได้จริง สามารถกีดกันลูกค้าตาบอดออกจากบริการธนาคารได้

เด็กถูกปฏิเสธการรับเข้าเรียนเพราะเอชไอวีและสถานะทางทะเบียน MovED บันทึกกรณี**เด็กหญิงที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรและอยู่ร่วมกับเอชไอวี โรงเรียน 4 แห่งปฏิเสธการรับเข้าเรียนหรือขอให้เธอลาออกภายหลังสถานะการติดเชื้อถูกเปิดเผย** โดยอ้างการคัดค้านจากผู้ปกครองและครู การถูกกีดกันของเธอสะท้อนผลรวมของการตีตราด้วยเหตุแห่งสถานะสุขภาพและสถานะทางทะเบียนที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข

ลูกค้าตาบอดใช้แอปธนาคารไม่ได้ ที่จังหวัดลพบุรี คนตาบอดคนหนึ่งไม่สามารถทำธุรกรรมทางการเงินให้สำเร็จได้ เนื่องจากระบบจดจำใบหน้าที่จำเป็นต่อการโอนเงินผ่านแอปพลิเคชันไม่สามารถใช้งานได้กับบุคคลดังกล่าว

ความท้าทายที่ 3: แรงงานข้ามชาติ ลูกจ้างทำงานบ้าน และแรงงานแพลตฟอร์ม เผชิญการคุ้มครองและการเยียวยาที่ไม่เท่าเทียม

การเลือกปฏิบัติในที่ทำงานต่อแรงงานข้ามชาติหญิง การตั้งครรภ์และสัญชาติสามารถเป็นตัวกำหนดว่าแรงงานข้ามชาติหญิงจะได้ทำงานต่อหรือได้รับค่าชดเชยหรือไม่ แม้ว่าลูกจ้างคนอื่นในที่ทำงานเดียวกันจะได้ทำงานต่อก็ตาม

งานแพลตฟอร์มที่ไม่มีการคุ้มครองแรงงานเทียบเท่า สหภาพไรเดอร์เสรีรายงานว่า **แพลตฟอร์มเป็นผู้มอบหมายงาน กำหนดบทลงโทษ และระงับบัญชี ขณะที่เรียกไรเดอร์ว่าเป็นผู้รับจ้างอิสระ** หลายคนจึงไม่อาจอ้างสิทธิการคุ้มครองที่มาพร้อมสถานะลูกจ้างได้ รวมถึงค่าจ้างขั้นต่ำ วันหยุด และความคุ้มครองกรณีประสบอันตรายจากการทำงาน ในเดือนพฤษภาคม 2569 กระทรวงแรงงานได้ให้คำมั่นว่าจะหารือกับแรงงานแพลตฟอร์มเรื่องการปฏิรูปประกันสังคมผ่านคณะทำงานภายในหนึ่งปี

สิทธิประโยชน์ชราภาพและการปฏิรูปงานบ้าน กฎกระทรวงปี 2560 ว่าด้วยการจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพแก่ผู้ประกันตนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย **กำหนดให้การรับเงินชราภาพก่อนกำหนดของแรงงานข้ามชาติขึ้นอยู่กับข้อตกลงกับประเทศของตน** ซึ่งสร้างอุปสรรคต่อผู้ที่จ่ายเงินสมทบแล้วและกำลังจะเดินทางกลับ

ลูกจ้างทำงานบ้านที่ทำงานในครัวเรือนส่วนบุคคลยังคงถูกกีดกันออกจากความคุ้มครองภาคบังคับตามมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ซึ่งให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ประกันตนในกรณีเจ็บป่วย คลอดบุตร ทุพพลภาพ เสียชีวิต สงเคราะห์บุตร ชราภาพ และว่างงาน

การเลิกจ้างเพราะตั้งครรภ์ที่ชลบุรี แรงงานข้ามชาติคนหนึ่ง**ถูกเลิกจ้างหลังนายจ้างทราบว่าเธอตั้งครรภ์ และถูกปฏิเสธค่าชดเชย ขณะที่ลูกจ้างตั้งครรภ์คนอื่นในที่ทำงานเดียวกันได้ทำงานต่อ** MovED บันทึกคำบอกเล่าของเธอไว้เป็นกรณีที่ 10048

การกระทำมิชอบด้วยเหตุแห่งสัญชาติที่ศรีราชา ลูกจ้างคนหนึ่งรายงานว่า**ถูกหัวหน้างานใช้วาจาหยาบคายและกดดันนานกว่าหนึ่งปี โดยมุ่งเป้าไปที่ลูกจ้างสัญชาติเดียวกัน แล้วถูกเลิกจ้างภายหลังเกิดความขัดแย้ง** ตามข้อมูลของ MovED ลูกจ้างสัญชาติอื่นไม่ได้ถูกปฏิบัติเช่นนั้น

ผู้แทนเครือข่ายแรงงานแพลตฟอร์มกว่า **30 คน ยื่นหนังสือต่อกระทรวงแรงงานเมื่อเดือนพฤษภาคม 2569 เพื่อขอเข้าถึงประกันสังคม สวัสดิการ และความปลอดภัยในการทำงาน** ข้อเรียกร้องของพวกเขาสะท้อนช่องว่างระหว่างสิทธิที่แรงงานต้องการกับความคุ้มครองที่มีอยู่

ร่างพระราชกฤษฎีกาขยายความคุ้มครองสู่ลูกจ้างทำงานบ้าน เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2569 คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการร่างพระราชกฤษฎีกาที่จะ**ขยายความคุ้มครองนี้ไปยังลูกจ้างทำงานบ้าน รวมถึงแรงงานข้ามชาติที่มีเอกสารตามที่เสนอไว้ ทั้งนี้ พระราชกฤษฎีกายังคงเป็นร่าง ลูกจ้างทำงานบ้านจึงยังไม่ได้เข้าสู่มาตรา 33 ผ่านการปฏิรูปนี้**

ความท้าทายที่ 4: สถานะทางทะเบียน ระบบที่เข้าถึงไม่ได้ และการตีตรา ขัดขวางการเข้าถึงบริการที่จำเป็น

การมีสิทธิตามกฎหมายไม่อาจเอาชนะอุปสรรคทางปกครองได้ เด็กที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขสถานะทางทะเบียนราษฎรหรือสถานะการเข้าเมือง **เผชิญแนวปฏิบัติของโรงเรียนและสถานบริการสุขภาพที่ไม่สม่ำเสมอ** องค์กรภาคประชาสังคมเรียกร้องให้เชื่อมโยงกระบวนการเข้าด้วยกัน เพื่อมิให้การแก้ไขสถานะทางกฎหมายไปขัดขวางการศึกษาหรือการรักษา

การเข้าถึงบริการสุขภาพจิตยังคงเป็นเรื่องยาก สมาคมสายใยครอบครัวอธิบายถึงอุปสรรคในการเข้าถึงการบำบัดรักษาและการสนับสนุนสำหรับ**คนไร้บ้านที่มีความพิการทางจิตสังคม เมื่อการส่งต่อขึ้นอยู่กับใบรับรองของจิตแพทย์และกระบวนการที่อิงโรงพยาบาล** ผู้ที่ไม่สามารถดำเนินการตามขั้นตอนเหล่านั้นได้อาจไม่สามารถเข้าถึงการสนับสนุนในชุมชนที่เหมาะสม

หน่วยบริการเคลื่อนที่เพื่อรับจดทะเบียนราษฎรในโรงเรียนแห่งหนึ่งในประเทศไทย หน่วยบริการจดทะเบียนเคลื่อนที่จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือเด็กไร้รัฐและเด็กที่ไม่มีข้อมูลในทะเบียนราษฎรให้สามารถดำเนินการตามขั้นตอนการจัดทำเอกสารและทะเบียนราษฎรได้ อย่างไรก็ตาม ความพยายามเหล่านี้ยังมีข้อจำกัดในการแก้ไขอุปสรรคที่เด็กเหล่านี้เผชิญในการเข้าถึงบริการที่จำเป็น

แหล่งที่มา: ปฏิญญา ปัญญายศ / ยูนิเซฟ ประเทศไทย (2564)

เอกสารสรุปข้อเท็จจริง UPR ฉบับนี้จัดทำโดย **เครือข่ายประชาชนขจัดการเลือกปฏิบัติ (MovED), สมาคมสายใยครอบครัว, สหภาพไรเดอร์ (Freedom Rider Union), มูลนิธิเพื่อสิทธิความหลากหลาย (FAIR), เครือข่ายสุขภาพผู้หญิงภาคกลาง, เครือข่ายเพื่อสิทธิแรงงานข้ามชาติ, สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย (RSAT), มูลนิธิทำทาง, สถาบันเพื่อการวิจัยและนวัตกรรมด้านเอชไอวี (IHRI), สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.), กลุ่มรุ่งอรุณสีรุ้ง (Rainbow Sunrise Group), นอนไบนารี ประเทศไทย (Non-Binary Thailand), ศิริศักดิ์ ไชยเทศ, เชียงใหม่ไพรด์ (Chiang Mai Pride), มูลนิธิมนุษยะ, ภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคมไทยเพื่อกระบวนการ UPR และกลไกสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ**

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

การเข้าถึงการทำแท้งที่ปลอดภัย ภาคีรายงานว่าการปฏิรูปกฎหมายตั้งแต่ปี 2564 **ยังไม่ทำให้บริการทำแท้งที่ปลอดภัยมีอยู่ทั่วทุกพื้นที่** และบรรยายถึงการตีตรา การขาดข้อมูลจากผู้ให้บริการ และเงื่อนไขที่สถานบริการบางแห่งกำหนดขึ้น **รวมถึงคำบอกเล่าเรื่องการทำหมันโดยบังคับ** แนวปฏิบัติที่ถูกรายงานเหล่านี้ต้องได้รับการสืบสวน และต้องรับประกันการเข้าถึงการดูแลที่เป็นความลับและปราศจากการบีบบังคับ

บริการทำแท้งปลอดภัยที่กระจายตัวไม่ทั่วถึง องค์กรภาคีรายงานว่ากว่า **21 จังหวัดไม่มีผู้ให้บริการทำแท้งที่ปลอดภัย และมีสถานบริการเพียงร้อยละ 10 เท่านั้นที่ให้บริการดังกล่าว** ณ เวลาที่เก็บข้อมูล

ความท้าทายที่ 5: การปฏิบัติหน้าที่ตำรวจที่เลือกปฏิบัติและการปิดกั้นการร้องเรียน บั่นทอนการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียม

การบังคับใช้กฎหมายและการเยียวยาที่ไม่เท่าเทียม MovED บันทึกข้อร้องเรียนจาก **ผู้ใช้สารเสพติดเกี่ยวกับการตรวจค้นโดยไม่มีหมาย ข้อกล่าวหาที่ไม่ได้สัดส่วน และการปฏิบัติระหว่างการจับกุม** นอกจากนี้ยังบันทึกข้อกังวลจาก**ชุมชนที่มีข้อพิพาทที่ดินในอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เกี่ยวกับการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ที่เอื้อผู้มีอิทธิพล และการปฏิเสธไม่รับคำร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 157 แห่งประมวลกฎหมายอาญา** ข้อกล่าวหาเหล่านี้เรียกร้องให้มีกระบวนการอิสระในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงและให้การเยียวยา

อุปสรรคเชิงโครงสร้างต้องได้รับการสืบสวน การเข้าถึงความยุติธรรมมิได้เกิดขึ้นเพียงเพราะอนุญาตให้บุคคลเข้าหาตำรวจหรือศาลได้ **การรับคำร้องทุกข์อย่างปลอดภัย คำปรึกษาทางกฎหมายที่เข้าถึงได้ การทบทวนโดยองค์กรอิสระ และการคุ้มครองจากการตอบโต้ ล้วนจำเป็นเมื่อผู้ถูกกล่าวหาว่าเลือกปฏิบัติคือเจ้าหน้าที่ของรัฐ**

ข้อพิพาทเรื่องการตรวจค้นและข้อหายาเสพติด ผู้ใช้สารเสพติดรายหนึ่งรายงานว่า **เจ้าหน้าที่นอกเครื่องแบบ 5 นายเข้ามาในบ้านโดยไม่มีหมายค้น พบยาบ้า 2 เม็ด และตรวจดูโทรศัพท์ ก่อนตั้งข้อหาครอบครองเพื่อจำหน่าย**บุคคลดังกล่าวยืนยันว่าพยานหลักฐานบ่งชี้ถึงการซื้อมากกว่าการขาย ข้อเท็จจริงเหล่านี้ยังคงเป็นข้อกล่าวหาตามเอกสารบันทึกของภาคี

ชาวบ้านย่านธัญบุรีไม่สามารถยื่นคำร้องทุกข์กรณีเจ้าหน้าที่ประพฤติมิชอบได้

ชาวบ้านที่โต้แย้งการรังวัดที่ดินรายงานว่า**มีหมายจับที่เป็นข้อพิพาท มีการดำเนินคดีกับบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับที่ดิน และตำรวจปฏิเสธไม่รับคำร้องทุกข์ตามมาตรา 157 ต่อเจ้าหน้าที่** พวกเขายังรายงานถึง**แรงกดดันให้ลงนามในเอกสารที่ศาลโดยไม่ได้อ่าน และการข่มขู่ที่เชื่อมโยงกับการให้การของตน** ทั้งหมดนี้เป็นคำบอกเล่าของชาวบ้านที่บันทึกไว้ในเวทีของ Manushya เมื่อเดือนมีนาคม 2569A

การเข้าตรวจค้นงานรวมตัวส่วนบุคคล
MovED บันทึกข้อร้องเรียนเกี่ยวกับ**การปฏิบัติต่อผู้เข้าร่วม ซึ่งหลายคนเป็น LGBTQ+ เมื่อตำรวจบุกเข้าตรวจค้นงานรวมตัวส่วนบุคคลในกรุงเทพมหานครภายหลังมีข้อกล่าวหาเรื่องการใช้ยาเสพติด** ผู้เข้าร่วมตั้งคำถามต่อข้อกล่าวหาและต่อการเคารพศักดิ์ศรีของพวกเขาระหว่างการจับกุมและการดำเนินคดี

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย

1. ต่อความท้าทายที่ 1: ตรากฎหมายคุ้มครองจากการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบที่บังคับได้

1.1 **ตราพระราชบัญญัติขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่ครอบคลุม ซึ่งห้ามการเลือกปฏิบัติทางตรง ทางอ้อม และที่ทับซ้อนกันด้วยเหตุทุกประการ ทั้งในชีวิตสาธารณะและเอกชน** และจัดตั้งองค์กรรับเรื่องร้องเรียนที่เป็นอิสระ เข้าถึงได้ และมีอำนาจสั่งคุ้มครองและให้การเยียวยาที่มีประสิทธิผล

1.2 **แก้ไขมาตรา 17 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 เพื่อมิให้หลักศาสนาและความมั่นคงของชาติถูกใช้เป็นข้อยกเว้นแบบเหมารวม** จากการคุ้มครองการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศโดยไม่เป็นธรรม

1.3 **ดำเนินการให้แล้วเสร็จและประกาศใช้ร่างแก้ไขกฎหมายคนพิการที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2569** โดยให้คนพิการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย คงไว้ซึ่งอำนาจในการพิจารณาข้อร้องเรียน สั่งคุ้มครองชั่วคราว และให้การเยียวยาอย่างมีประสิทธิผล และทำให้มั่นใจว่าเสริมกับกฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติที่ครอบคลุม

สำหรับข้อมูล หลักฐาน และรายละเอียดเพิ่มเติม โปรดดูที่ส่วนอ้างอิง และ/หรือติดต่อ:
ณชา โอบุญ, เครือข่ายประชาชนขจัดการเลือกปฏิบัติ (MovED). อีเมล: wearemoved@gmail.com

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย

2. ต่อความท้าทายที่ 2: ยุติการกีดกันด้วยเหตุแห่งสถานะการติดเชื้อเอชไอวีหรือความพิการทางจิตสังคม

2.1 **ยกเลิกบัญชีแนบท้าย ข้อ 11.8.5 ของกฎ ก.ตร. ว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของการเป็นข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2566 ซึ่งตัดสิทธิผู้สมัครด้วยเหตุแห่งสถานะการติดเชื้อเอชไอวี** และห้ามการตรวจหรือการเปิดเผยสถานะการติดเชื้อเอชไอวีโดยไม่มีเหตุอันสมควร เป็นเงื่อนไขของการรับเข้าทำงานหรือการจ้างงานต่อเนื่อง

2.2 **ห้ามแนวปฏิบัติในการรับเข้าทำงานและการเลิกจ้างที่กีดกันคนพิการทางจิตสังคมด้วยเหตุแห่งการวินิจฉัยโรค** กำหนดให้มีการช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล และกระบวนการร้องเรียนและเยียวยาที่เข้าถึงได้ ทั้งในการจ้างงานภาครัฐและเอกชน

2.3 **ออกคำสั่งที่ผูกพันต่อโรงเรียนและผู้ให้บริการสุขภาพภาครัฐ เพื่อรับประกันการเข้าถึงสำหรับเด็กทุกคนโดยไม่คำนึงถึงสถานะทางทะเบียนราษฎร สถานะการเข้าเมือง หรือสถานะการติดเชื้อเอชไอวี** พร้อมกระบวนการร้องเรียนและส่งต่อที่เป็นความลับ

2.4 **กำหนดให้มีทางเลือกอื่นที่เข้าถึงได้แทนระบบจดจำใบหน้าสำหรับบริการธนาคาร** รวมถึงวิธีที่ใช้งานได้จริงเพื่อให้ลูกค้าตาบอดทำธุรกรรมได้สำเร็จ

3. ต่อความท้าทายที่ 3: คุ้มครองแรงงานข้ามชาติ ลูกจ้างทำงานบ้าน และแรงงานแพลตฟอร์ม

3.1 **ปฏิรูปกฎหมายแรงงานและประกันสังคม เพื่อขยายการคุ้มครองที่บังคับได้ด้านค่าจ้าง การประสบอันตรายจากการทำงาน และการรวมตัวเป็นผู้แทน ไปยังแรงงานแพลตฟอร์มที่งานถูกควบคุมโดยแพลตฟอร์ม โดยไม่คำนึงถึงชื่อเรียกตามสัญญา** และเผยแพร่ผลการหารือของกระทรวงแรงงานในปี 2569

3.2 **ยกเลิกเงื่อนไขเรื่องข้อตกลงทวิภาคีและสัญชาติที่ขัดขวางแรงงานข้ามชาติจากการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ชราภาพซึ่งมาจากเงินสมทบของตนเอง** พร้อมสืบสวนและเยียวยาการเลือกปฏิบัติในที่ทำงานด้วยเหตุแห่งการตั้งครรภ์และสัญชาติ

3.3 **ประกาศใช้ร่างพระราชกฤษฎีกาที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2569 เพื่อขยายประกันสังคมภาคบังคับตามมาตรา 33 ไปยังลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล** รวมถึงลูกจ้างทำงานบ้านที่เป็นแรงงานข้ามชาติซึ่งมีคุณสมบัติ และขจัดอุปสรรคด้านเอกสารและภาษาเพื่อให้การขึ้นทะเบียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิผล

4. ต่อความท้าทายที่ 4: รับประกันการเข้าถึงบริการสุขภาพและบริการอนามัยเจริญพันธุ์อย่างเท่าเทียม

4.1 **ขจัดอุปสรรคเรื่องใบรับรองที่ไม่จำเป็นต่อการเข้าถึงการสนับสนุนด้านสุขภาพจิตในชุมชน รวมถึงสำหรับคนไร้บ้านที่มีความพิการทางจิตสังคม** และทำให้มั่นใจว่าผู้ให้บริการสุขภาพภาครัฐจะไม่ปฏิเสธการรักษาเพราะสถานะทางทะเบียนราษฎรหรือสถานะการเข้าเมืองยังไม่ได้รับการแก้ไข

4.2 **ขยายบริการทำแท้งที่ปลอดภัยให้ครอบคลุมทุกจังหวัด เผยแพร่ข้อมูลการส่งต่อที่ถูกต้อง และห้ามการกำหนดเงื่อนไขที่เป็นการบีบบังคับ รวมถึงการทำหมัน เป็นเงื่อนไขของการรับบริการ**

สำหรับข้อมูล หลักฐาน และรายละเอียดเพิ่มเติม โปรดดูที่ส่วนอ้างอิง และ/หรือติดต่อ:
ณชา โอบุญ, เครือข่ายประชาชนขจัดการเลือกปฏิบัติ (MovED). อีเมล: wearemoved@gmail.com

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย

5. ต่อความท้าทายที่ 5: รับประกันการทบทวนโดยองค์กรอิสระและการเยียวยาที่มีประสิทธิผล

5.1 **จัดตั้งกระบวนการที่เข้าถึงได้และเป็นอิสระในการรับและสืบสวนข้อร้องเรียนเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ตำรวจที่เลือกปฏิบัติ การตรวจค้นที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และการประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่** ccรวมถึงข้อร้องเรียนจากผู้ใช้สารเสพติดและจากชาวบ้านที่โต้แย้งการตัดสินใจเรื่องที่ดิน และให้การเยียวยาเมื่อพิสูจน์ได้ว่ามีการละเมิด

แหล่งอ้างอิง (References)

รายการอ้างอิงคงไว้ตามต้นฉบับภาษาอังกฤษเพื่อการตรวจสอบ

MovED, Thailand Familylink Association, Freedom Rider Union, Foundation for Action on Inclusion Right (FAIR), Central Region Women's Health Network, Rights & Development for Migrant Workers Network, Rainbow Sky Association of Thailand and Thai CSOs Coalition for the UPR, Joint UPR Submission: Non Discrimination in Thailand, fourth UPR cycle (April 2026), pp. 1–9 and annexes I–III. Attached submission; case numbers as cited in text.

Human Rights Council, Report of the Working Group on the Universal Periodic Review: Thailand, A/HRC/49/17 (21 December 2021); Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017), section 27.

Government Public Relations Department, Thailand Ready for Equal Marriage Law to Take Effect on 23 January 2025 (19 January 2025).

Secretariat of the House of Representatives, Section 77 consultation on draft Act on the Elimination of Discrimination against Persons (30 April-30 May 2026).

Royal Thai Government, Cabinet approval in principle of draft amendment to Persons with Disabilities Empowerment Act (22 September 2026).

Gender Equality Act B.E. 2558 (2015), section 17(2); Thai PBS Policy Watch, Why has the anti-discrimination law not been enacted? (28 November 2025).

Royal Thai Police, Regulation of the Police Commission on Qualifications and Prohibited Characteristics for Appointment as Police Officer B.E. 2566 (2023), annex clause 11.8.5.

Thai Network of People Living with HIV/AIDS, statement calling for repeal of police HIV disqualification (1 April 2026); National Human Rights Commission, statement calling for reform of police recruitment rule (6 September 2024).

Ministry of Labour, Labour Minister Receives Letter from Rider Network Group (31 May 2026), reporting meeting of 18 May 2026.

Public Relations Department, Cabinet approval in principle of draft Royal Decree extending Section 33 social security to employees of private households (25 August 2026).

TamTang Foundation, Association for RSA Development, Proud Association and Manushya Foundation, submission to CEDAW, 91st session (19 June 2025), cited in joint UPR submission, p. 5.

SCAN HERE

สแกนเพื่ออ่าน
รายงานร่วมภาคประชาสังคมต่อกระบวนการ UPR ว่าด้วยการไม่เลือกปฏิบัติในประเทศไทย

สำหรับข้อมูล หลักฐาน และรายละเอียดเพิ่มเติม โปรดดูที่ส่วนอ้างอิง และ/หรือติดต่อ:
ณชา โอบุญ, เครือข่ายประชาชนขจัดการเลือกปฏิบัติ (MovED). อีเมล: wearemoved@gmail.com

บันทึกเพิ่มเติม

บันทึกเพิ่มเติม